

Nieuwe drachtbronnen op de akker?

Kees van Heemert

Bij drachtverbetering op het platteland denken we meestal aan inzaai van bijenplanten op stukken ongebruikte grond zoals akkerranden die (in overleg met boeren) worden ingezaaid. Ook bij verplichte braaklegging kunnen drachtplanten tijdelijk het land sier en zo voor bijen een voedselrijk gebied opleveren. Maar dat zijn geen activiteiten die de boer veel inkomen opleveren.

Toch zijn er voor de akkerbouw mogelijkheden om meer gewassen te telen die ook voor bijen interessant zijn. Diversificatie plus de wens om minder met agrarische producten over de wereld te slepen en minder kunstmest te gebruiken gaan in de landbouwsector meer aandacht krijgen. Dergelijke 'vergroening' is een belangrijk onderdeel van het voorgenumen Europees landbouwbeleid. Wacht de bijen in het buitengebied een betere toekomst?

Gedacht wordt aan eiwitrijke veevoergewassen, maar ook oliehoudende gewassen zijn interessant. De meeste landbouwgewassen in Nederland zijn bestemd voor veevoer, ook het merendeel van onze tarwe.. Alleen aardappelen en suikerbieten worden vooral verbouwd als voedsel voor de mens. Het grootste deel van ons akkerland wordt gebruikt voor de teelt snijmais, granen en aardappelen. Voor de bijenhouder is hier weinig interessants bij. Wel wordt snijmais bevrogen vanwege het stuifmeel, maar alleen als de bijen geen andere drachtbron kunnen vinden. Wel interessant voor bijen is natuurlijk de toename van het areaal koolzaad van 854 ha in 2000 naar 2129 ha in 2012. De vrouwelijke koolzaadlijnen honingen.

Alternatieven

Uit allerlei proeven in de landbouwsector komen gewassen in beeld die

Veldboon. Foto: Dreamstime.com

voor (honing)bijen aantrekkelijk zijn en waarbij ze soms ook wat bestuiving voor hun rekening nemen. In 2003 verscheen het rapport 'Alternatieve voedergewassen' met daarin informatie over de teelt en economie van gewassen als bladrammenas, phacelia, karwij, witte klaver, lupine, luzerne, kool- en mosterzaad, teunisbloem, veldboon, vlaszaad, zonnebloem en geiteruit (*Galega officinalis*), bijna allemaal gerenommeerde bijenplanten. De conclusie van dat nu 10 jaar oude rapport was dat snijmais en gras de twee voedergewassen bleven met het meeste economisch perspectief. Maar sommige alternatieven boden in specifieke situaties toch redelijke mogelijkheden. Boekweit is als bijenplant ook interessant, aldus het rapport, maar wordt nauwelijks nog geteeld in Nederland.

Geiteruit. Foto: Dreamstime.com

Soja als Nederlandse drachtplant?

En dan zien we anno 2013 nieuwe ontwikkelingen in de landbouw zelf opdoemen (rapport Livestock Research). Dat komt deels door de toegenomen belangstelling voor biologische landbouw (zonder kunstmest), met de daarbij behorende gewassen, maar

ook door de discussie over 'genvrij' voedsel en de wens om de tropische landen niet uit te putten door onze bioindustrie. Soja wordt hierbij vaak genoemd. Dit jaar is de aan- en verkooporganisatie Agrifirm een proef gestart met soja. Met twee nieuwe rassen wil men kijken of soja in Nederland een 'nieuw' gewas kan worden voor kippen- en varkensvoer. Ook in de biologische rundveehouderij onderzoeken men welke nieuwe eiwitrijke gewassen in aanmerking komen om te zijner tijd van de geïmporteerde soja afscheid te kunnen nemen. Het is nog niet duidelijk of men ook let op de geschiktheid van de nieuwe rassen voor bijen. Maar bekend is dat soja als drachtplant door honingbijen gewaardeerd wordt, al spelen ze slechts een beperkte rol bij de bestuiving. Daarnaast zijn er nog enkele andere vlinderbloemigen die in de belangstelling staan, zoals luzerne, lupine en witte klaver.

Luzerne, geitenruit, lupine, veldboon
In Nederland telen we jaarlijks gemid-

deld 6000 ha luzerne en als de temperatuur boven 20°C is vliegen bijen er op. Het gewas levert zeer eiwitrijk voedsel voor allerlei soorten vee. Een andere vaste vlinderbloemige plant die vooral in landen rondom de Oostzee wordt geteeld, is geitenruit (*Galega officinalis*). In Estland en Denemarken worden al duizenden hectares geteeld en ook als potentieel energiegewas wordt het bestudeerd. In Drenthe loopt nu een proef om vast te stellen of lupine, en dan de typen zonder de bitterstof, voor humane en dierlijke voeding geteeld kan worden. Er is een toename in het (kleine) areaal te zien van 20 ha vorig jaar tot 75 ha dit jaar. Wel is het een hele uitdaging, om de houtduiven, die gek op het lupinezaad zijn, van het gewas weg te houden.

Veldbonen krijgen de volle aandacht nu blijkt dat ze op basis van de voederwaarde hoogwaardiger eiwit produceren dan tarwe, maar het gewas vraagt wel om vakmanschap van de teler. De deelnemers van het praktijknetwerk 'Eiwitrijk voeren van eigen bodem' gaan

komend jaar de uitdaging aan om de veldboon als groen gewas op de kaart te zetten. Als bijenhouder kunnen we hier blij mee zijn.

Zonnekroon (*Silphium perfoliatum*)

Tot besluit nog de vermelding van een nieuw geelbloemig gewas in opkomst bij onze oosterburen. In het Deutsches Bienen-Journal van juni 2013 stond een artikel met gegevens over zonnekroon, een composiet, als mogelijk alternatief voor mais. Het is een vaste plant met gele bloemen die in de maanden juli-september stuifmeel en nectar levert. Niet onbelangrijk is dat de boer die het gewas wil gaan telen met dezelfde werktuigen als voor mais op het land kan werken. Het gewas kan zowel voor de productie van veevoer als voor de productie van biogas worden gebruikt. Van dit nieuwe akkerbouwgewas werd bij ons in 2012 300 ha geteeld en het afgelopen jaar bijna 375 ha. In Duitsland gaat men het belang voor de bijen verder uitzoeken en wie weet hebben we over tien jaar een nieuwe drachtbron in de drachtarme (na)zomer. ●

Zonnekroon. Foto: Hennie Oude Essink

Bronnen

Boer, H.C. de, Duinkerken, G. van, Philipsen, A.P. en Schooten, H.A. van, 2003. Alternatieve voedergerassen. PraktijkRapport 27 Rundvee, Wageningen UR. ISSN 1570-8616. Downloaden door te googelen op de titel.

Krimpen, M.M. van, Bikker, P., Meer, I.M. van der, Peet-Schwering, C.M.C. van der, Vereijken, J.M., 2013. Cultivation, processing and nutritional aspects for pigs and poultry of European protein sources as alternatives for imported soybean products. Report 662 Livestock Research, Wageningen UR. ISSN 1570 – 8616. <http://edepot.wur.nl/250643>

Beckedorf, S., 2013. Die Hoffnung blüht gelb. Deutsches Bienen-Journal 6:6-8. (Nederlandse vertaling in het Maandblad van de Vlaamse Imkerbond, juni 2013, p. 22-23.)